

Kambiyo Muamele Vergisinde Neler Oluyor? (*)

Vergi Bülteni(*)

Bu bülten **MuhasebeTR** 'de yayınlanmıştır.
100.000'i aşkın üye sayısı ile 1 NUMARA

Bülent AK,
Yeminli Mali Müşavir
bak@konseydenetim.com.tr

Yapılan Düzenlemenin Şifreleri

Bu aralar nedense heyecanlı günler bitmek bilmiyor. Geçtiğimiz hafta 21 Mayıs Perşembe günü, bankalar tarafından müşterileri adına açılmış hesaplara kaydi olarak yaptıkları altın satış işlemlerinin artık kambiyo muamele vergisine tabi tutulacağına dair haberleri anlamaya çalışırken, üç gün sonra bayram sabahı resmi gazeteyi açtığımızda, bu defa kambiyo muamele vergisinin beş kat artırıldığını görünce hafifçe sarsıldık.

Neler olduğunu anlamak için, şöyle iki üç adım geriye çıkarak, resmin bütününe görmeye çalışalım. Ekonomik İstikrar Kalkanı paketiyle korona virüse karşı alınan ekonomik önlemler çerçevesinde, KOBİ ölçeğinde firmalardan tutun küçük esnafa kadar tüm kesimlere, kamu bankaları tarafından uygun şartlarla finansman desteği sağlanmaya çalışılmaktadır.

Uzun süredir ekonominin tüm yükünü çeken, kamu bankalarının aktif yapısının kalitesini bozan sıkıntılı kredileri elemine edebilecek şekilde, yeniden sermayelendirilmesi gereği ve ucuz fon kaynaklarına ihtiyacı bulunuyor. Türkiye Varlık Fonu tarafından yapılan işlemlerle, geçtiğimiz günlerde kamu bankalarının çekirdek sermayeleri 21 Milyar TL tutarında artırıldı.

Diğer taraftan, tesadüf olsa gerek, 21 Mayıs Perşembe günü, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Para Politikası Kurulu faiz kararını açıkladı. Politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 8,75'ten yüzde 8,25'e indirildi. Mayıs toplantısındaki indirimle birlikte Merkez Bankası'nın yıl başından bu yana faizlerde yapmış olduğu indirim oranı 375 baz puanına ulaştı.

Bu gelişmelere bağlı olarak, mevduat faizlerinin enflasyon karşısında reel getiri sağlamayacak derecede düşmesi, mudilerin mevduat hesaplarından diğer yatırım araçlarına doğru kaçış eğilimini artırıyor. Anlaşıldığı kadarıyla, mevduat dışındaki diğer yatırım araçlarının vergi, valör vb. önlemler yoluyla cazibesi azaltılmaya çalışıyor ki, paranın yönü mevduat hesapları olarak kalsın ve bankacılık kesimi tarafından ucuz fon kaynağı olarak kullanılabilsin.

İzlenen bu politikalar sonuç verecek mi hep birlikte göreceğiz, ama şimdi arzu ederseniz, önce yapılan bu düzenlemelerin biraz üzerinde durup irdeleyelim, sonrasında uygulamanın ne şekilde yapılacağını ortaya koymaya çalışalım.

Görüş ile Gelen Vergi

Anladığımız kadarıyla, bankalar nezdinde gerçekleşen altın alım satım işlemlerine ilişkin yürütülen incelemeler sırasında, bankalar tarafından yatırım hesapları ve diğer (vadesiz, vb.) hesaplar üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın alım satım işlemlerinin kambiyo işlemi olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususunda doğan tereddüt üzerine ilgili makamdan görüş talep edilmiştir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca, Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığına üyelerine duyurulmak üzere gönderilen 21.05.2020 tarih ve 70903105-180[5601-269-2]-E.53703 sayılı yazıda yer aldığı üzere, konuya ilişkin olarak ilgili makamca verilen görüşte ise şu açıklamalara yer verilmiştir:

“Bu itibarla, kıymetli maden ve dövizin kambiyo mevzuatında düzenlenen değerler olması, kambiyo mevzuatında kıymetli maden depo hesaplarında işlem gören kaydi tutarların açık bir tanımının yer almaması ve özü itibarıyla fiziki teslimat yapılmadığı sürece kaydi ve değeri dövizle belirlenen bir tutarın söz konusu olması hususları dikkate alındığında; vadesiz ve yatırım hesapları üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın alım satım işlemlerinin kambiyo işlemi olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.”

Buna göre, bankalar nezdinde yatırım hesapları ve diğer (vadesiz, vb) hesaplar üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın satış işlemlerinin kambiyo işlemi kapsamında değerlendirilerek bu işlemler üzerinden yürürlükteki oranlara göre kambiyo muamele vergisi (BSMV) hesaplanması gerektiği bildirilmiştir.

Söz Konusu Düzenlemenin İdari Görüşle Değil, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılması Suretiyle Yapılması Yerinde Olurdu

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın 2. maddesinin (h) bendinde döviz (kambiyo); efektif dâhil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev'i hesap, belge ve vasıtalar olarak tanımlanmıştır. Aynı maddenin (j) bendinde kıymetli madenler; her tür ve şekilde altın, gümüş, platin ve paladyum olarak tanımlanmıştır.

Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmış 32 sayılı Kararda “Döviz (Kambiyo)”dan ne anlaşılması gerektiği hususu yeterince açık olarak belirtilmiştir. Eğer bankalar tarafından açılan hesaplara kaydi olarak yapılan altın satışlarının kambiyo yani döviz kapsamına alınması isteniyorsa, pekâlâ çıkarılacak bir Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 32 sayılı Kararın 2. maddesinin (h) bendinde yer alan döviz (kambiyo) tanımında ufak bir değişiklik ile yapılabilirdi.

Böyle yapılmış olsaydı, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanunun 1. Maddesi uyarınca Sayın Cumhurbaşkanımız kendisine verilen yetkiyi kullanmış olur, ayrıca bu durum aynı Kanunun 2. Maddesi uyarınca Resmi Gazete’de yayınlanacağı için, kamuoyu durumdan haberdar olacağı gibi, düzenlemenin yürürlük tarihi belirlenecek yahut bu yönde bir hüküm konulmamışsa, Resmi Gazete ile neşredildiğinin ertesi gününden itibaren Türkiye'nin her tarafında yürürlüğe girmiş olacaktı.

Ayrıca, bu tarih öncesi yapılmış işlemlerle ilgili olarak kimsenin kafasında soru işaretleri kalmamış olacaktı. Oysa, şimdi 21 Mayıs 2020 öncesi bankalar tarafından yapılan kaydi altın satışlarına ilişkin olarak ne yönde işlem yapılacağı hususu açıkta kalmıştır.

Değişiklik öncesi, bankalar alım satım konusu altınlardan lehlerine kalan tutar üzerinden %5 oranında BSMV ödemekteydiler. Konuya ilişkin olarak geçmiş dönemlere ilişkin olarak, bankalar tarafından kaydi olarak altın satışlarının kambiyo muamele vergisine tabi tutulması gerektiğinden bahisle inceleme ve tarhiyat yapılabileceği, fakat fazladan ödenmiş BSMV tutarlarının ise iadesinin gerekeceği açıktır. Ancak, bankalara gönderilen yazının şekinden sanki bu yönde bir uyuşmazlık çıkarılmasından kaçınılacağı izlenimi edinilmiştir.

Uygulanan Kambiyo Muamele Vergisinin Oranı 5 Kat Artırılmıştır

Gider Vergileri Kanununun 33. Maddesine göre, kambiyo muamelelerinde oran matrahın binde ikisidir. Cumhurbaşkanı, vergi oranını kambiyo muamelelerinde sıfıra kadar indirmeye ve on katına kadar artırmaya yetkilidir.

7 Aralık 2019 Tarihinden bu yana kambiyo muamelelerinde verginin oranı binde iki olarak uygulanmaktaydı. 24 Mayıs 2020 Pazar günü 31136 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2568 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile aynı günden itibaren geçerli olmak üzere uygulanmakta olan kambiyo muameleleri vergisinin oranı matrahın %1'ine (yüzde birine) çıkarılmıştır.

Kanun koyucu, kambiyo muameleleri dışında kalan banka muamelelerinde verginin doğması için her iki şartın gerçekleşmesini yani, bir muamele yapılmasını ve lehe para kalmasını şart koştuğu halde, kambiyo muamelelerinde bu şartı aramamış, sadece kambiyo satışının yapılmasını verginin doğması için yeterli görmüştür.

Kambiyo satışlarının vergilendirilmesinde, satış bedelinin alış bedelinin üzerinde olup olmaması, bu satıştan banka lehine bir para kalıp kalmaması hususu önem arz etmemektedir. Kambiyo satış muamelesi ile tek bir muamele yapılmakta ve bu kambiyo muamelesi yüzde bir oranında Banka ve Sigorta Muameleleri vergisine tabi tutulmaktadır. Yani burada bankanın bu alım satımdan dolayı lehine kalan tutarlar olmuşsa, bunların üzerinden ayrıca bir BSMV uygulamasına gidilmeyecektir.

Verginin Konusu ve Vergiyi Doğuran Olay

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın 2 nci maddesinin (h) bendinde döviz (kambiyo); efektif dâhil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev'i hesap, belge ve vasıtalar olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, kambiyo olarak değerlendirilen söz konusu hesap, belge ve vasıtaların ana unsur olduğu işlemlerin kambiyo muamelesi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

6802 sayılı Kanunun 31 inci maddesi uyarınca; bankaların, katılım bankalarının ve yetkili müesseselerinin, kambiyo alım ve satım muamelelerinde kambiyo satışı ile birlikte vergiyi doğuran olay gerçekleşmekte ve kambiyo satış tutarının tamamı vergiye tabi bulunmaktadır.

İlgili bakanlığın yazısı uyarınca, 21 Mayıs 2020 tarihinden itibaren bankalar nezdinde yatırım hesapları ve diğer (vadesiz, vb) hesaplar üzerinden fiziki teslimat olmaksızın yapılan altın satış işlemlerinin kambiyo işlemi kapsamında değerlendirildiğinden, bu işlemler üzerinden yürürlükteki oranlara göre kambiyo muamele vergisine tabi tutulacaktır. Fiziki olarak altın satışlarında ise vergi hesaplanmayacağı hususu tabiidir.

Verginin Mükellefi

Bankaların, yetkili müesseselerin (döviz bürolarının) ve katılım bankalarının, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki Kararlar ve bu kararlara istinaden çıkarılan tebliğlere uygun olarak yaptıkları kambiyo satış tutarları üzerinden banka ve sigorta muameleleri vergisini hesaplamaları ve beyan etmeleri gerekmektedir.

Ancak, şunu hemen belirtelim. Banka ve sigorta muamelelerinin mükellefi, her ne kadar bankalar ve yetkili müesseseler olsa da, uygulamada söz konusu vergi müşterilere yansıtılmaktadır. Yani kambiyo (döviz) satışı yapılırken hesaplanarak tahakkuk ettirilen vergi tutarı, kambiyo alımını yapan müşteriden tahsil edilmektedir. Diğer bir ifade şekliyle, verginin ödeyicisi kambiyo alımında bulunan gerçek veya tüzel kişilerdir.

Verginin Matrahı

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 31. Maddesinin ikinci fıkrasında, kambiyo alım ve satım muamelelerinde kambiyo satışlarının tutarının vergiye tabi matrah olacağı hükmüne yer verilmiştir. Bankalar tarafından satılan kaydi altın satışlarında ise satış tutarı vergiye matrah olacaktır.

Sıfır Vergi Oranı Uygulanacak Döviz Satışları

2568 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla, bankaların ve yetkili müesseselerin kambiyo satışları üzerinden yüzde bir oranında kambiyo muamele vergisi (BSMV) getirilmekle birlikte, anılan Karar uyarınca aşağıda gösterilen kambiyo muamelelerinde, satış tutarı üzerinden alınacak verginin oranı sıfır olarak belirlenmiştir.

- 1) Bankalar ile yetkili müesseselerin kendi aralarında veya birbirlerine yaptıkları kambiyo satışları,
- 2) Hazine ve Maliye Bakanlığına yapılan kambiyo satışları,
- 3) Döviz kredisinin ödenmesine yönelik olarak, döviz kredisi kullanılan ya da kullanımına aracılık eden banka tarafından kredi borçlusuna yapılan kambiyo satışları,
- 4) Sanayi sicil belgesini haiz işletmelere yapılan kambiyo satışları,
- 5) İhracatçı Birliklerine üye olan ihracatçılara yapılan kambiyo satışları.

Sıfır Orana Tabi Döviz Satışlarının da Beyanı Gerekliyor

6802 sayılı Kanunun "Beyanname verilme zamanı ve yeri" başlıklı 47. maddesinin (a) fıkrasında, "...her mükellef, bir ay içindeki vergiye tabi muamelelerini bir beyanname ile ertesi ayın 15 inci günü akşamına kadar ... banka ve sigorta hizmetleri vergisinde muamelelerin yapıldığı yer vergi dairesine bildirmek mecburiyetindedir." hükmü yer almaktadır. Aynı maddenin (e) fıkrasında ise; "Herhangi bir vergi döneminde, vergiye tabi muameleleri bulunmayan mükellefler de keyfiyeti aynı müddetler içinde, vergi beyannamesi ile bildirmeye mecburdurlar." hükmü bulunmaktadır.

Yukarıda yer alan hükümler dolayısıyla, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi mükellefleri, vergilendirme dönemi içinde vergiye tabi işlemleri bulunmasa da, bu durumlarını vergi beyannamesi ile bildirmeye mecburdur. Bu nedenle, vergi dönemi içinde sadece vergi oranı sıfır olarak belirlenmiş döviz satış işlemleri bulunan mükelleflerin (yetkili müesseseler dâhil) de bu işlemlerini beyanname ile bildirmeleri gerekmektedir.